

RƏŞAD MEHDIYEVİN RƏNGLƏR DÜNYASI

Madani dirçəlişin üslub, dast-xətt, janr və şəxsiyyətlərin qarşılıqlı meyli, əlaqəsi, təsiri zəminində gur inkişafda olan yaradıcılıq proseslərinin cərəyan etdiyi məkanda seyr, düşünmək, dinləmək, duymaq qabiliyyəti ilə seçilən rassam Rəşad Mehdiyev xüsusi yeri var. Onun özü-özlüyündə hassas yanaşmaya layiq yaradıcılığı diqqətlə sistemləşdirilməli və dark edilməlidir

Rəşad Mehdiyev bir rassam olaraq formalaşması müasir Azərbaycan incəsənətinin keşməkeşli zamanlarına təsadüf edir. Həmin dövrü köhnə təsviri sənət sisteminin dağıldığı və yeni sənət sisteminin yarandığı, klassik sovet monumentalizm məktəbinin məhv edildiyi və yenilikçi, eksperimental xarakterli bədii üslubların nüfuzunun artdığı, nəhayət, milli ənənələrə qayıdış mərhələsi kimi səciyyələndirilmək olar.

Bütün bu müxtəliflikdə öz fərdi bədii dast-xəttini seçmək, gənclərin yaranmaqda olan meyillərini dərinlən duymağı, hiss etməyi bacarmaq, eyni zamanda klassik məktəbin nailiyyətlərini itirməmək, həmin mürəkkəb dövrün bir çox rəsamlarına müyassər olmadı. Rəşad Mehdiyev isə bu sınaqdan uğurla çıxdı. O, məhsuldar yaradıcılığını yüksək peşəkərlilik, özünəməxsus təsvir qabiliyyəti, kompozisiya ünsürlərini məkanda yerləşdirmək məharəti və yarıldığı surətlərin heyratamiz ifadəliliyi üzərində qurmağa müvafəq oldu.

Rəşad Mehdiyev məşhur qrafik-rəssam Rafiq Mehdiyevın ailəsində dünyaya gəlmiş, gələcək peşə seçimini qabaqcadan müəyyənləşdirmiş, uşaqlıqdan yaradıcı insanlarla ünsiyyətdə böyümüşdür. Söhbətlərində, müsahibələrində də bu sahəni seçməsinə, özünəməxsus yaradıcılıq yolunu tapmasında atasının bilavasitə rolunu tez-tez qeyd edir. Rəşad əvvəlcə Ə.Əzimzadə adına məktəbdə peşəkar rəssamlıq təhsili alıb, sonra Dövlət İncəsənət İnstitutunda (indiki Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti) davam etdirib, sonra özünü pedaqoji fəaliyyətdə sınaqmaq qərarı verib. O, məhsuldar qrafik-rəssam kimi işləməklə yanaşı dissertasiya müdafiə edərək, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülüb. Təsvir dilinin praktik və nəzəri əsaslarına yiyələnmiş Rəşad Mehdiyev eyni zamanda mütərəqqi baxışlara və əqidəyə malik tələbələri öz ətrafında birləşdirir.

Rəşadın sənət imkanlarını təsnifatlaşdırmaq və ya sistemləşdirmək asan deyil. Hər hansı üslub istiqamətinə aid etmək, yaradıcılı-

ğına təsir göstərən zəhri amillərin ümumi sxemini müəyyənləşdirmək isə daha çətinidir. Bəlkə də rəssamın seçdiyi istiqamətlərdən birini simvolizm üslubu kimi səciyyələndirmək olar, lakin bu, orta əsrlər Şərqi miniatür sənəti, İntibah dövrünün klassik Avropa portreti və qismən, şüur estetikasının sinkretizmindən yaranan sifət fərdi simvolizmdir. Bu təyin heç də rəssamın üslub xarakterinin tam mənzərəsini əks etdirmir.

Əsərlərinin bədii təhlilində, rəssamın öz yaradıcılığında tez-tez məharətlə istifadə etdiyi müəyyən ümumi təsvir sxemlərini aşkar etmək mümkündür. R.Mehdiyev təsvir məkanı quruculuğunda demək olar ki, həmişə parlaq, müxtəsər mərkəzi surət seçir (kişi surəti, bir növ - avtoportret; qadın surəti - ümumiləşdirilmiş qız-qalın ideali). O, kompozisiyanı yerli-yersiz, həddən artıq nişan-simvol təfəssil ilə yükləməkdən vaz keçir. Nəticədə, təsvir əbadi mənavi dirçəliş ideyası daşıyan sirlə mahiyyətə malik olur.

Qadın və kişi surətlərinin vahid ümumiləşdirilmiş, nəməlum tipdə birləşdirmək üslubu Rəşadın bədii dast-xətti üçün səciyyəvi xüsusiyyətdir. Belə insan heç vaxt tamaşaçının gözünün içinə baxmır, kirpikləri yarıqapalıdır, əl barmaları dağıqlıqla təsvir edilmişdir, bu, öz-özlüyündə mühüm məna yükünə malikdir, həm kişi, həm də qadın surətlərinin sirlə ifadəliliyini xeyli artırır.

Rəssamın təsviri əsərlərinin tədqiqində belə nəticəyə gəlmək olar ki, o, orta əsrlər Şərqi miniatür irsinə müraciət etməklə nadir miniatür sənəti və müasir incəsənətin yeni meyilləri kimi tamamilə müxtəlif bədii sistemlərin ənənələrini qəsdən birləşdirməyə cənabdır.

Təsvirlərinə parlaq, eyni zamanda təvəzökar kolorit gətirən, geyim, baş örtükləri, interyer elementləri kimi külli miqdarda dekorativ ünsürlərdən istifadə edən R.Mehdiyev diqqətlə, planlı şəkildə öz fərdi dast-xəttinin konstruktiv modelini yaradır.

"Sufi", "Leyla", "Həvva" və digər portretlərində onun tez-tez qadın başlanğıcına, qadın ideyasına müraciəti duyulur. İnsan surətləri, demək olar ki, həmişə seyrçi, rəvan, sanki yüngül ilıq mehlin oxşadığı vəziyyətdə təsvir edilir. Figurların zəhri hərəkətsizliyinə baxmayaraq, gövdələrinin mürəkkəb, az qala ağlaşmış şəkildə qırılması və mürəkkəb rəksdə verilməsi surətlərə mifik səslənmə gətirir, gərilmiş kaman təsiri bağışlayır. Belə təsvir üsulları tamaşaçıların fantaziyasını oyadır, ümumi kompozisiyada gizlədilmiş mənalara açıqlamağa sövq edir. R.Mehdiyev kompozisiya məkanını diqqəti yayındıran artıq təfəssilə və təsvir üsulları ilə yükləməkdən məharətlə vaz keçir. Bu, onun inca estetik zövqə və qüdrətli ifadəlilik üsullarına məhkəmədən irəliləyir. Sənətkar tamaşaçıni dinc vəziyyətdə seyrə dələməyə, düşünməyə, fikrini toplamağa davət edir. Şərqi fəlsəfəsinə və abadiyyətinə, sufi və Avropa müntəzakir ideyalarına müraciət rəssamın meylinin süjet-məzmun bünövrəsində dayanır.

R.Mehdiyev öz dünyagörüşünə yaxın sürrealizm üslubuna meylli insanın təkə təfəkkürünə deyil, hissiyyatına, təhlüşürünə ünvanladığı əşya-simvollar tamaşaçıda mürəkkəb təsəvvürlər yaradır. Sənətkarın qəsdən çevrə, quş, ağac, qab, alma, ilan kimi rəmzləri daxil etməsi, onları müxtəlif kompozisiyalarda dəfələrlə təkrarlaması bir daha təsdiqləyir ki, üslub və janrların sinkretizmi XXI əsr incəsənətində yeni cərəyan və istiqamətlərinin yaranması üçün güclü təkan verə bilər.

Çevrə təmlik, aramsızlıq, əbədlilik bildiren universal simvoldur, sənətkarın bir çox əsərlərində tez-tez təsadüf edilən, onun sevimli təsvir elementlərindən biridir. Onun "Çevrəli qadın portreti" və "Çevrə" əsərlərində həmin rəmz kompozisiya mərkəzi rolunu oynamır. Rassam əsas ideya kimi əbədiyyət, məhsuldarlıq, kainatın, zamanın, həyatın aramsız inkişafı, onların vəhdəti ideyasını qabartmağa nail olur.

Çevrə günəş rəmzidir, təkə formasına deyil, günəşin çevrə üzrə sətlik və illik hərəkətinə işarədir. R.Mehdiyev əsərlərində insan bədənini və çevrə fiqurunu şüurlu surətdə eyniləşdirir. Bu, assosiativ təsvir üsuludur. Üsulun təbii sənətkarın heyratamiz intuisiyaya malik olduğuna dəlalət edir.

İnsan ağuşunda bütün dünyanı, kainatı, əbədiyyəti saxlamaq arzusu ilə yaşayır. R.Mehdiyevın məjor səslənən əsərləri bu arzusunun ifadəsi, puçluğundan xəbər verir. Sənətkarın təsvirlərində bə-

şəri kədar, axirətin qaçılmazlığı, məişət hüdudlarından qurtulmaq arzusu açıq-aşkar duyulur. Simalarını irəli uzudaraq sanki gələcəyi görməyə can atan insan fiqurlarının təsviri sənətkarın dəst-xəttinə müəyyən gərginlik gətirir. Uzunmış sifətlər, cansız ağaclar, onların gərilmiş gövdələri ümumi məkanı gərgin insan fiqurları ilə tamamlayır.

Qeyd edildiyi kimi, R.Mehdiyevin simvolikaya və simvolizmin yaranma mənbələrinə müraciəti, onun gerçəkliyi və təhlüşüürü tarazlaşdırmaq istəyini "Üçbucaqlar" kompozisiyasında, "Alma saxlayan qadın", "İlanlı portret" və s. əsərlərində sezmək olar. Mədəniyyət tarixində sevgi, ehtiras, istək və həzz rəmzi olan alma, olduqca ziddiyyətli simvoldur. Alma bir tərəfdən, həyat dolğunluğunu, sevgi saadətini və bahar dirçəlişini təəcəssüm etdirir. Digər tərəfdən, məhz almanı qadağalı meyvə və ilkin günahın rəmzi adlandırılır.

Kişi və qadın arasında məhəbbətin ikili təbiəti də almanın rəmziyyəti ilə bağlıdır. R.Mehdiyev özü qasdan əsərlərində onlarda duyulan təvəzökarlığa və hətta müəyyən məhrəmliyə zidd olan ikibaşlı simvol və işarələr daxil edir. Rəssamın "İnsan və ilan" əsəri bədii ideyasına görə onun ən parlaq və mürəkkəb əsərlərindən biridir. Kompozisiyanın mərkəzində mürəkkəb duruşda qadın və kişi ideyalarının vahdətini bildiren, ağır və azabdan qırılan insan fiquru təsvir edilmişdir. İnsan onu bağmağa, sancmağa, məhv etməyə can atan

ilanla mübarizə aparır. İlan simvolu olduqca mürəkkəb və universal simvoldur. O, həm qadın cinsinə, həm də ki kişi cinsinə işarədir, artıb-törəməyə qadirdir. Məhv etməyə qadir məxluq kimi, ölüm və əcali bildirir, darisini mütəmadi dəyişən məxluq kimi isə həyat və dirilmək rəmzidir. Hələqəvi qırılmış ilan hadisələrin dairəvi axarına işarədir. R.Mehdiyevin əks etdirdiyi iki qüvvənin, iki ziddiyyətin, xeyir və şər-in, gəca və gündüzün mübarizəsi sənətkarın zaman və məkandan kənar bədii ideyasını müəyyən edən mövzudur.

Çevrə, alma, üçbucaq kimi universal simvollarla yanaşı, Rəssamın əsərlərində quş təsvirinə də rast gəlinir. Şərq miniatur sənətinin İla və İntibah incəsənətində fikir və ruh, dünya və yaradıcılıq sərbəstliyi yinin təəcəssümü olan quş təsvirinə tez-tez təsadüf edilir. Bir çox dini ənənələrdə quş, Tanrının yer üzündə elçisi və çarçısı şəklində təqdim olunur. Sənətkar da portretlərində quru budağa qonmuş quş fiqurunu insan fiqurları kimi hərəkətsiz təsvir edir.

Zahirə hərəkətsizliyinə baxmayaraq, belə təsəvvür yaranır ki, bir saniyədən sonra quş qanad çalıb uçacaq. Sanki filmdə olduğu kimi, kompozisiya canlanacaq, külək qalxacaq, katanda çəkilmiş insan fiquru qalxıb hərəkətə gələcək, həsrət və hasadla göylərə parv üzünə quşun ardınca baxacaq, öz könlündən də uçub getmək arzusu keçəcək...

Hennessy BÖYÜK MƏMNUİYYƏTLƏ SİZİ DƏVƏT EDİR

250

Rəşad Mehdiyev
fərdi sərgi
27.10.2015 | 18:30 - 20:30

Müasir İncəsənət Muzeyi
Yusif Səfərov küç. 50
012 4008404
www.mim.az

Sənətkarın erkən və kamillik dövrü əsərlərinin tədqiqi onun yaradıcılıq üsullarının qanunauyğunluğunu asanlıqla üzə çıxarır. R.Mehdiyev demək olar ki, qrup portretlərinə və çoxfiqurlu mürəkkəb kompozisiyalara müraciət etmir, insanı göstərməyə üstünlük verir. Onun nümayiş etdirdiyi insan ilk növbədə müəmma, mif, gerçəklikdən uzaq surət, varlığın canlı təbiətinə zidd vücud kimi çıxış edir.

Sənətkar məzmununa görə qüvvətli təsir başlaşlayan, sirlə, hətta mistik portretlərin yaradılmasında xüsusən maharət göstərir. Belə əsərlərin dərkə isə tamaşaçıdan müəyyən intellektual səviyyə tələb edir. Gözəl təsvir texnikasına malik ustad, surətlərin simalarının işlənməsində səliqəsi və daqiqliyi ilə seçilir, əsərlərinə parlaq kolorit gətirir. R.Mehdiyev kətan üzərində təsvir etdiyi insana fərdi münasibəti ilə fərqlənir. Müəllif münasibətinin açıq-aşkar sezməsinə əsərin tamaşaçıda yaratdığı təəsürəti daha da gücləndirir.

Rəşad Mehdiyevin yaradıcılığı müasir Azərbaycan incəsənətində böyük hadisədir. Təsviri sənətə, onun qanunlarına və hikmətinə vurğun gənc firca ustası kimi sənətə qədəm qoyan ustad, hazırda yaradıcılıq zirvələrinə doğru inamla irəliləməkdədir. Onu cəsarətlə, müasir Azərbaycan incəsənətini formalaşdıran, inkişaf və təbliğ etdirən rəssamlar qrupuna aid etmək olar. Fikrimizdə, dərin düşüncə, diqqətlə dinləmək, həssaslıqla duymaq qabiliyyətinə malik sənətkarın ən mühüm nailiyyətlərindən biri, həyat və yaradıcılıq yolunda öz istiqamətini qətiyyətlə seçməsinə ibarətdir. Məhz bunun nəticəsidir ki, sənətkarın hər yeni əsəri bir hadisəyə çevrilir, işlərindən ibarət sərgilər sənətsevərlərin marağına və mükəbbəsinə səbəb olur.

Oktyabrın 28-də "Hennessy" brendinin təşkilatçılığı ilə Müasir İncəsənət Muzeyində reallaşan tədbir də həmin qəbildəndir. "Hennessy" brendi özünün 250 illiyi münasibətilə Rəşad Mehdiyevin fərdi sərgisinin təşkilində zəhmətçisi, yanılmamışdı.

Sərgidə onun yeni əsərləri, bir sıra qeyri-adi bədii kompozisiyaları, "Hennessy" brendinə həsr edilmiş heykəltəraşlıq nümunələri və instalyasiyaları nümayiş olundu. Rəssam bu əsərlərdə yeni materiallar və yaradıcılıq üsullarından bəhrələnməklə, öz yüksək bədii imkanlarını bir daha təsdiqlədi.

Azərbaycanın zəngin ənənəvi incəsənətindən ilhamlanan R.Mehdiyev, yeni kompozisiyalarında "müasirlik və ənənə" mövzunu uğurla təqdim etdi. Dekorativ elementlər müasir tərzdə həll olunmuş kompozisiyalarda öz yerini tapır və bədii vahdət yaradırdı.

Sərgidəki əsərlərin yüksək bədii keyfiyyətləri, milli koloriti və fəlsəfi tutumu Rəşad Mehdiyevin sözün əsl mənasında istedadlı Azərbaycan rəssamı olduğunu bir daha sübuta yetirir.

Əsmər Abdullayeva,
sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru